

Varga Eszter – Gordon Győri János:

Értékek és kultúrák: Dél-Koreai és magyar nevelési értékek összehasonlítása

Absztrakt

Az utóbbi évtizedekben más tudományterületekhez hasonlóan az értékszociológiai vizsgálatok körében is fontossá vált a kultúra, mint az értékpreferenciákat befolyásoló tényező vizsgálata (Hofstede, 2005; Javidan et al., 2004; Bond et al, 2004). Jelen írásunkban a koreai és magyar nevelési értékek összehasonlítására vállalkozunk, a World Value Survey eredményei alapján, amelynek negyedik hullámában (1998) mind Dél-Korea (n=1249), mind pedig Magyarország szerepel (n=650). Az elemzés során összevont nevelési értékmutatót alkottunk, amely a koreaiak esetében is és a magyarok esetében is négy faktor mentén különült el. Eredményeink azt mutatják, hogy a kulturálisan meghatározott értékpreferenciák különbözősége a nevelési elvekben is tükröződik, mivel a kelet-ázsiai társadalmakra jellemző konfuciánus értékek jelentős mértékben különböznek a nyugati társadalmak individualista értékvilágától.

Kulcsszavak: *nevelési értékek, konfucianizmus, Dél-Korea, kulturális különbségek*

Abstract

Values and Cultures: Comparing the South-Korean and the Hungarian parenting values

The culture have been become as an important affecting factor of value preferences within the field of values sociology in last decades (Hofstede, 2005; Javidan et al., 2004; Bond et al., 2004). In this paper we undertake the comparison of the Korean and Hungarian educational values on the basis of World Value Survey fourth wave (1998) in which participated South Korea (n=1249) and in Hungary (n=650) as well. In our analysis we have created parenting value index, which is varied four main factors for both country. Our results show that, cultural differences in value preferences are reflected in parenting values, as typical of East Asian societies, the Confucian values are significantly different from the individualistic value systems of Western societies.

Keywords: parenting values, Confucianism, South-Korea, cultural differences

Bevezetés

Napjainkra Magyarországon is egyre több figyelmet kapnak a kulturális különbségekre alapozott neveléstudományi kutatások, ez többek között a magyar iskolákban egyre nagyobb számban megjelenő kelet-ázsiai bevándorló családok gyermekeinek köszönhető. (Gordon Győri 2006, 2009; Sebestyén 2009). A Magyarországon élő vietnami és kínai tanulók vizsgálata mellett azonban kisebb figyelmet

kaptak az itt élő és (szinte kizárólag) a felsőoktatásban tanuló dél-koreai diákok, illetve a rájuk jellemző, nyugatitól eltérő kulturális szokásrendszer vizsgálata. Jelen írásunkban áttekintjük a kelet-ázsiai, konfuciánus társadalmakra jellemző nevelési értékeket, amelyek a kulturális szempontú értékszociológiai vizsgálatok alapján jól elkülöníthető keleti értékrendszerbe ágyazottan jelennek meg. Ezen túlmenően, mintegy a konfuciánus társadalmak egy prototípusával, Dél-Koreával, és az ott jellemző nevelési értékekkel kívánunk részletesebben foglalkozni, a *World Value Survey* (WVS) negyedik hulláma (1998) nevelési értékekre vonatkozó változóinak másodelemzésének segítségével. Az elemzés aktualitását, a szerzők jelenlegi kutatása adja, amely a Magyarországon felsőoktatásban tanuló koreai hallgatók oktatási életútjainak feltérképezésére fókuszál, arra, hogyan kapcsolódnak a nemzetközi felsőoktatási trendekhez. A magyar felsőoktatáson belül, a Debreceni Egyetemen egyre növekvő számban fordulnak elő koreai diákok, jelenleg majd száz fő tanul az egyetem orvostudományi karán, és az ország többi nagy egyetemének orvosi karain is hasonló növekvő számban képviseltetik magukat. Ezért fontos, hogy megismerjük kelet-ázsiai kulturális jellemzőiket, a társadalmi összefüggésekbe ágyazva. Jelen tanulmány ezen összefüggések értékszociológiai alátámasztását nyújtja azáltal, hogy megvizsgáljuk, a koreai társadalomban milyen nevelési értékek mentén nevelkedtek a jelenleg felsőoktatásban tanulók, és melyek azok a főbb pontok, ahol eltérés mutatkozik a nyugati, ezen belül pedig a magyar nevelési értékekhez képest.

A gyermeknevelési elvek alakulása azért fontos egy társadalom vizsgálatának szempontjából, mert a

gyerekkel szemben támasztott követelmények, elvárások, egyben a társadalom jövőképét is tükrözik, a fiatalok értékrendszerének megalapozásában is fontos tényezőt játszanak. Ennek az az alapja, hogy milyen kép él az emberekben a jövő társadalmáról és mi az, amit értékesnek tartanak, amely elősegítően hat a felnövekvő generáció életére (Szabados, 1995:60).

A kultúra szerepe az értékek alakulásában

A szakirodalomban az érték megfogalmazására többféle megközelítés is létezik. Váriné (1987) értékfogalom meghatározása szerint, az értékek a társas cselekvéssel, ennek normatíváival és céljaival összefüggő kognitív képződmények, a közös tapasztalat és cselekvés, a társadalmi orientáció támpontjai. Összekapcsolódnak a jó és a rossz értékelő dimenziójával, kijelölik a dolgok események, helyzetek fontosságát, így a társadalom önszabályozó eszközeiként funkcionálnak, tehát részei az egyéni és csoportos viselkedés társadalmi kontrolljának. Sajátos kultúrafüggő objektívációs rendszerekként tekinthetjük őket (Váriné 1987:55).

Az utóbbi évtizedekben más tudományterületekhez hasonlóan az értékszociológiai vizsgálatok körében is fontossá vált a kultúra, mint az értékpreferenciákat befolyásoló tényező vizsgálata (Inglehart & Baker, 2000; Hofstede, 2008; Javidan et al., 2004; Bond et al, 2004). Erre elsősorban az egyes kultúrák eltérő államberendezkedése, gazdasági fejlettsége, társadalomszerveződése, és társadalmi intézményeik működésének vizsgálatához volt szükség. A kulturális szempontú értékszociológiai

kutatások egészen az 50-es évekig nyúlnak vissza. Például Morris (1959) megállapítása szerint a preferenciális magatartás legerősebb prediktora a nemzeti kultúra. Ő a keleti és nyugati diverzitás kifejezést használta, a keleti kulturális diverzitásra az értékek homogenitása jellemző egyéni szinten, míg a nyugati kulturális diverzitásra az jellemző, hogy az egyénben konfliktusok keletkeznek az egyes értékrendek ütközése által (Varga 2003: 134). Hofstede (1980) a világ több mint ötven országában, az IBM teljes alkalmazotti állománya körében végrehajtott empirikus kutatásában négy olyan területre hívja fel a figyelmet, amelyekre kultúránként eltérően alakulnak, ezek a társadalmi egyenlőtlenség, beleértve a hatalomhoz fűződő viszonyt is; az egyén és a csoport közötti viszony; a maszkulinitás és a feminitás közötti különbségek; a bizonytalanság és az agresszió kezelése (Varga, 2003:136). Triandis és munkatársainak (1986) megállapítása szerint a társas viselkedés kulturális különbözőségeinek legfontosabb meghatározója az individualizmus vagy kollektívizmus felé való eltolódás (Váriné 2003: 155). Javidan és munkatársainak kutatása (1992) az értékszociológiában jól ismert GLOBE-kutatás, amely a teljesítmény-orientáció, bizonytalanságkerülés, humán orientáció, kollektívizmus, magabiztosság, jövő orientáció, hatalmi távolság dimenziói mentén vizsgálja az egyes kultúrákat. Eredményeik alapján klasztereket alkottak, létrehoztak egy konfuciánus Ázsia klasztert (Japán, Korea, Kína, Szingapúr, Tajvan, Hong Kong), amelyre a szorgalom, önfeláldozás, és a késleltetett öröm volt a leginkább jellemző (Javidan et al. 2004). Bond és munkatársai (2004) a Kínai Értékrend Vizsgálat keretében néhány teljesen egyedülálló, konfuciánus érték meglétéről számoltak be,

például a szülők iránti önátadó tisztelet, vagy a hagyományok tisztelete, ami nem jelenti azt, hogy ezek ne léteznének a nyugati kultúrában, csupán nem akkora jelentőséggel bírnak, mint a keleti kultúrában (Matthews 2000:1). Inglehart (2000) pedig arra mutatott rá –ezzel megalkotva a világ értéktérképét –, hogy a kultúra hatással van az értékrendre, összefüggésben a gazdasági fejlettséggel.

A konfuciánus társadalmakra jellemző értékek dimenziói

A kelet-ázsiai gondolkodás tekintetében a konfucianizmus jelentősége megkerülhetetlen, ugyanakkor fontos azt is hangsúlyozni, hogy Kínában és a többi konfuciánusnak nevezett országban nem csak a konfuciuszi tanításoknak volt nagy hatása, Kelet-Ázsiára vallási és filozófiai, így a nevelési értékek szempontjából is a sokféleség jellemző. Egyes területein olyan filozófiai rendszerek is születtek, amelyekben az egyén, a társadalom, valamint a hatalom viszonya teljesen másként alakult, mint a konfuciánus filozófiában. Például a régió országaiban évezredekre visszanyúló hatása van a buddhizmusnak, sintoizmusnak, amelyek nagy mértékben különböznek a konfuciánus társadalomfilozófiától, valamint olyan területek is vannak, ahová Konfuciusz hatása soha nem jutott el, pl. India vagy a muzulmánok lakta területek, Indonézia, Malajzia (Gordon Győri, 2009). A gyermeknevelés gyökerei Kínában, Japánban, Koreában és Vietnamban a konfucianizmusra vezethetők vissza, különösen Mencius és Buddha tanításai terjedtek el az ázsiai régiókban, bár ezek a források csupán

néhányat reprezentálnak a gyermeknevelés tekintetében is a számos történeti perspektíva közül Ázsiában (Chao & Tseng 2002:60).

Így Ázsia, ezen belül pedig Kelet-Ázsia olyan hatalmas, és az értékek szempontjából olyan sokszínű régiónak tekinthető, amely olyan heterogén kulturális és vallási jellemzőkkel bír, hogy nincs egyetlen értékrend sem, amely logikusan jellemezné ezt a régiót. Az ázsiai értékekkel kapcsolatos vitákban különböző érveket vonultatnak fel egymással szemben, azonban néhány közös vonás figyelhető meg a korábbi ázsiai érték-szakirodalomban, amelyek empirikus kutatásokkal is alátámasztottak, akárcsak a már említett Kínai Értékrend Vizsgálat. Például Goh Chok Tong (1994) szerint (idézi Kim 2010:320) az ázsiai értékrendszer egyfajta közösség- és nemzettudattal, fegyelmezett és szorgalmas emberekkel, erős erkölcsi értékekkel és családi kapcsolatokkal jár együtt. A kelet-ázsiai értékrendszer a következő dimenziók mentén fogható meg a legjobban: kollektivista társadalom-felfogás; a családcentrikusság, a szülők iránt érzett önátadó tisztelet; a közösségelvűség, a csoportcélok előnyben részesítése; a tisztelet a felsőbb hatalom iránt, az erős vezetés preferenciája; a munka-etika és a tanulás, fontos az önfegyelem, a kemény munka és a takarékoság. (Kim 2010:320); az ember lényegét alapvetően relációban képzei el, interperszonális kapcsolatok szerinti meghatározottság (Kim & Park 2006:424); a családi élet elvei szerint szerveződik a legszélesebb értelemben vett társadalom is. Yang (1999) egy más felosztásban tárgyalja a konfuciánus értékrend alapelveit, amelyek a következők: önművelés, mások kényelmének biztosítása, őszinteség és tisztelet: a szülők iránti önátadó tisztelet, a megbocsátás, hűség, és az igazság

(Yang 1999:218). Az oktatáson/tanuláson keresztüli önművelés a konfucianizmus egyik alapelve. Az oktatásra/tanulásra konfuciánus értelmezésben, nem csak a készségek és szakértelem fejlesztésének, vagy a társadalmi ranglétrán való feljebbjutás eszközeként tekintenek, inkább belső értékként, mint az emberi erények kiművelésének a folyamatára (Kim 2010:323).

Ugyancsak Kim (2010) értékrend-vizsgálatokkal végzett (*World Values Survey, the Asia Barometer, the East Asia Barometer*) másodelemzéséből kiderül, hogy a kelet-ázsiaiak szignifikánsan nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a közösségi értékeknek és a munkaetikának, mint a nem ázsiaiak. A kelet- és délkelet-ázsiaiak jelentősen különböző attitűddel rendelkeznek a család fontossága és a rend és a hatalom értékelésében, nem sokkal különböznek a közösségi normákat, bizalmat és munkaetikát illetően. A régióközi összehasonlításban a családi értékek és a hatalmi orientáció szignifikánsan alacsonyabb a kelet-ázsiaiak között, összehasonlítva a nem ázsiaiakkal és a délkelet-ázsiaiakkal, ez ellentmond annak, amelyet az ázsiai értékek létjogosultságának hívei állítanak. Ennek magyarázata leginkább abban áll, hogy a régióra nézve összetett és átfogó elemzést végzett a szerző, olyan módszereket használt, amely kifejezetten számításba vette a különböző egyéni és összevont feltételeket, amelyek befolyással lehetnek a kulturális felfogásra. Viszont az erős vezetésre való hajlam és a szülői feladatok, a gyermekek önátadó tiszteletének a kihangsúlyozása tisztán elkülönülő faktorként jelennek meg az elemzésben, de inkább a kelet- és délkelet-ázsiaiak tekintetében inkább, mint az északkelet-ázsiaiaknál (Kim 2010:327).

A konfuciánus értékek kifejeződésének/fennmaradásának legjellemzőbb példája Dél-Korea (Hyun 2001; Lincoln 2010). A Koryo dinasztia (918–1392) idejében a buddhizmus és a neo-konfucianizmus is jelen volt párhuzamosan, a konfucianizmusra úgy tekintettek, mint az állami irányítás gyakorlati útjára, és az állami tisztviselők morális fejlődésének alapjaira. A buddhizmus elégítette ki az emberek spirituális szükségleteit. A konfucianista szellem mélyen áthatotta a fő intézményeket és az egyéni életet is a Choson időszak (1392–1910) néhány évszázada alatt. Ugyanakkor a konfucianizmus, mint domináns értékrendszer és politikai ideológia az utóbbi évtizedekben komoly kihívásokkal nézett szembe a modern intézmények elterjedésének, a nyugati értékek beáramlásának, valamint a XX. század közepétől a katonai állami irányítás következtében. Számos koreai társadalomtudós úgy találta, hogy a jelenlegi koreai értékrendszer ellentmondásban létezik, instabil, osztályokon és generációkon keresztül eltérő (Yang 1999:216).

A nyugati társadalmakra jellemző értékek dimenziói

Az euro/amerikai kultúra értékrendbeli megalapozásánál egy kicsit nehezebb dolgunk van, mivel az elmúlt évszázadok különböző eszmeáramlatai – mind vallási és politikai értelemben – különböző módon formálták a nyugati ember gondolkodásmódját, így nyomot hagyva az értékrenden is. A tradicionális keresztény értékrend felbomlása a XVIII. században bekövetkező modernizáció hatására alapvető változásokat eredményezett. Ezek a

változások a közösségi együttélési formák minden szintjét érintették, elterjedt az individualista társadalom-felfogás. Az ipari átmenet materialista szemléletét a XX. századra felváltotta a posztmaterialis értékrend, az ideológiai kötöttségek utáni kialakult helyzet utat engedett a neo-liberális eszméknek, ami az autonómia és szabadságigény a tradicionális közösségek felbomlásához, így a spirituális élet visszaszorulásához vezetett (Hankiss, 2012, Tomka, 2001).

A magyar értékszociológia korai eredményei az 1980-as évek elején azt mutatják, hogy Magyarországon a szekularizáció és individualizáció támogatottsága mellett posztmodern értékek messze elmaradnak, s a helyzet egy évtizeddel később is szinte változatlan (Keller 2010:43). Az eredményekhez többek között hozzájárult a társadalmi mobilitás által előállt eltérő szülői értékrend egy családon belül, az eltérő tradíciójú és vallási háttérű párok megjelenésével. A szocializmus időszaka alatt Kettős értékrend problematikája szintén fontos alakító tényező a magyar értékrendben (Tóth 2001:450).

Általában a szakirodalomban kevés szó esik a gyermeknevelési elvekről, s ezek koronkénti alakulásáról, ezt a gyermekkor pedagógiájának történetéhez, a gyermekkép változásaihoz szokás sorolni. A demográfiai változásokkal kapcsolatban foglalkoznak bővebben a családi értékek változásaival (pl. a gyermekvállalás, a család mint intézmény) (ld. S. Molnár 1999).

Ugyanakkor az értékszociológiában is végeztek kutatásokat a nevelési elvek értékrendszerbe ágyazott vizsgálatára, például Füstös László (1986) 16 ország mintáján keresztül, amely nem kulturális összehasonlító kutatás, sokkal inkább módszertani jelentőséggel bíró leírása az

értékrendszereknek. Szabados Tímea (1995) az 1982-ben lefolytatott, majd 1996-ban megismételt magyar társadalom értékrend-vizsgálatának gyermeknevelési elvekre vonatkozó kérdését elemezte. Eredményei azt mutatják, hogy a magyar társadalom akkori értékrendszere három részre oszlik: a közösségi lét szempontjából fontos tradicionális értékekhez ragaszkodók; a modern személyiségjegyeket előnybe részesítők; az általános értékrend, amely értékek mindkét előzőben szerepelnek. Az 1996-os eredmények a modern értékek irányába tolódtak el (Szabados 1995:67).

A kulturális alapon elkülönülő gyermeknevelési elvek

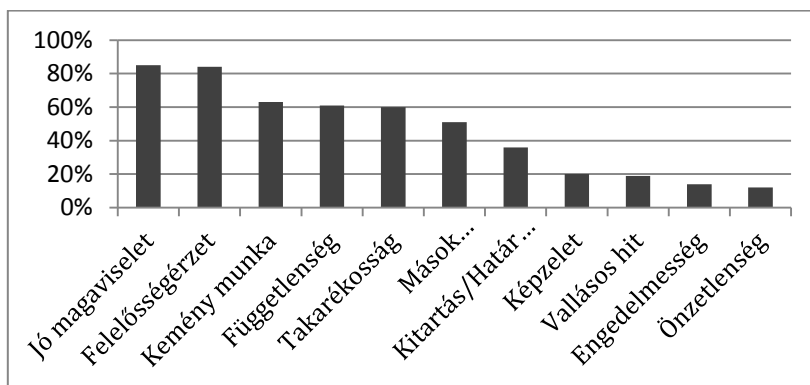
A Világ Értékrend Vizsgálata (*World Value Survey*) negyedik hullámának (1998), nevelési értékekre vonatkozó változóinak másodelemzését választottuk a két, kulturálisan meglehetősen eltérő ország nevelési értékeinek összehasonlításához. Sajnos a rendelkezésre állók adatok nem tették lehetővé, hogy egy naprakészebb összehasonlítást végezzünk, a legfrissebb hullám, amelyben mind Dél-Korea (n=1249), mind pedig Magyarország szerepel (n=650) 1998-ban lett lekérdezve. Az elemzés során összevont nevelési értékmutatót használtunk, amelyet a következő, gyermeknevelési elvekre vonatkozó kérdésblokk, ebben a hullámban lekérdezett változóiból alkottuk meg:

Mennyire fontosak az alábbi gyermeki tulajdonságok?

- jó modor
- kemény munka
- függetlenség
- felelősség tudat
- vallásos hit
- képzelet
- engedelmesség
- tolerancia – mások tisztelete
- takarékoság
- határozottság – kitartás
-

A vágyott gyermeki tulajdonságok terén mindkét almintában megjelennek az adott ország kulturális sajátosságaira visszavezethető értékek, amelyek elsősorban az első három helyen látszanak elkülönülni. A koreai és magyar almintá preferált gyermeki tulajdonságai alapján felállítható sorrendet a következő ábrákon láthatjuk.

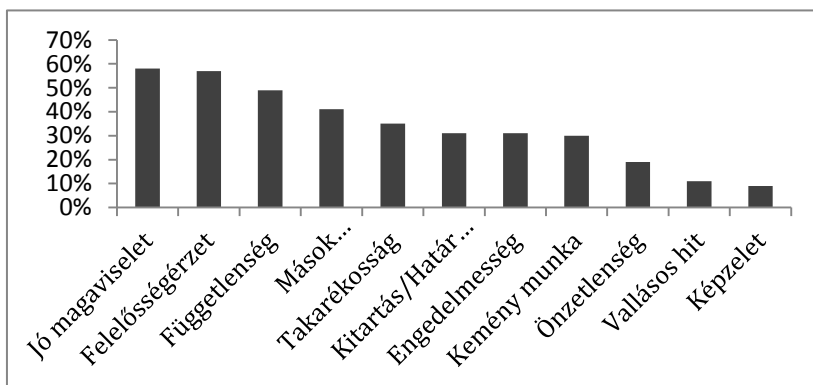
1. ábra: A preferált gyermeki tulajdonságok sorrendje a koreai almintában (n=1249)

Az első három helyen a jó magaviselet, a felelősségérzet, és a kemény munka áll, amelyet a leginkább preferálnak a koreaiak. A harmadik, kemény munka, mintegy kelet-ázsiai kulturális jegyként tűnik fel, hiszen a kitartó tanulás és erőfeszítések által elérni kívánt célokat részesítik előnyben. A tanulásban és az életben való előrehaladást, és az ezek által megélt kudarcokat sokkal inkább tekintik az erőfeszítések meglétének vagy hiányának, mint az egyéni adottságok függvényének. Ezek az erőfeszítések nem csak nagy teljesítmények elérését teszik lehetővé, hanem a személyiségre is hatnak, nemesítik az embert. Ez különbözteti meg a keleti értelemben vett erőfeszítés-etikát a nyugati kultúra protestáns munkaetikájától. A protestáns munkaetikában a hangsúly inkább azon van, hogy a minél keményebben végzett munka etikusan igazolható módon minél nagyobb egyéni különbségekhez vezethessen a társadalmi életben, a konfuciánus munkaetika szerint viszont a minél nagyobb erőfeszítéssel végzett munka annak igazolása, hogy az egyén erős felelősségérzettel

teljesíti a harmónia fenntartása érdekében tett és általános szociális kötelezettségeit, feladatait (Gordon Győri 2009:209).

2. ábra: A preferált gyermeki tulajdonságok sorrendje a magyar almintában (n=650)

A magyar almintában első három legnagyobb arányban preferált gyermeki tulajdonsága annyiban tér el a koreai almintától, hogy a jó magaviselet és felelősségérzet után a kemény munkát felváltotta a függetlenség, amely a nyugati kultúra individualista társadalom-felfogását tükrözi. Érdekes, hogy a vallásos hit csak kis százalékkal van jelen, ugyanakkor már korábban utaltunk a magyar társadalom rendszerváltás utáni kevésbé spirituális és tradicionális, sokkal inkább a modern személyiségjegyek iránt fogékony mivoltára. Korábban az individualizmus a puritán visszafogottságot, és a már említett protestáns erkölcsi alapon a kemény munkát és a közösségi célokat jelentette, Kamarás szerint ebből mára csak a verseny és a hedonizmus, ami megmaradt (Kamarás 2011:6).

A gyermekneveléssel kapcsolatos elvek megragadására a faktorelemzés módszerét választottuk, amelyek a koreaiaknál négy faktor mentén különíthetők el. Ebben az almintában, az első faktor *az engedelmességre nevelés* – minél inkább engedelmes, annál inkább elutasító a függetlenséggel szemben. A második faktor, az *önállóságra neveléssel* írható le a legjobban, mert a felelősség, illetve a határozottság/kitartás szerepel a nagyobb súllyal, a vallásos hit és az engedelmesség mellett. A harmadik faktor a kelet-ázsiai konfuciánus kulturális sajátosságnak is tekinthető *szülők iránti önátadó tiszteletre való nevelés*, a kitartás/határozottság és a tolerancia/mások tisztelete két végpólus között helyezkedik el, a tolerancia nagyobb súlyával. A negyedik *a beilleszkedésre való nevelés*, amely a kitartás/határozottság és a takarékoság – jó magaviselet között helyezkedik el. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a konfuciánus hagyományoknak megfelelő értékek még mindig erősen jelen vannak a koreai társadalomban. Ez főként az engedelmességre, a beilleszkedésre és a szülők iránti önátadó tiszteletre nevelés faktorok mentén szembetűnő, hiszen a konfuciánus társadalom-felfogás legjellemzőbb jegyei ezek. Különösen a beilleszkedés, ami kiemelendő, a kollektivista társadalomszerveződés erős hatása miatt, amely ellentétje a nyugati individualizmusnak.

A két almintá szerint kialakult sorrendben érdemes arra felhívni a figyelmet, hogy a magyar almintában a preferált gyermeki, tulajdonságlista sokkal alacsonyabb egyetértésszázalékokban rendeződik el, mint a koreai, amelyben a magas értékek nagyobb homogenitásra utalnak az alapértékekben.

1. táblázat: A koreai al minta alapján elkülöníthető faktorok
(Főkomponens elemzés, faktorsúly 0,33)

	Preferált nevelési elvek			
	Engedelmességre nevelés	Önállóságra nevelés	A szülők iránti önátadó tiszteletre való nevelés	Beilleszkedésre való nevelés
Függetlenségre nevelés	-,881			
Engedelmességre nevelés	,497	-,430		
Felelősségteljeségre nevelés		,619		
Határozottságra és kitartásra nevelés		,564	-,372	,365
Vallásos hitre nevelés		-,557		
Tolerancia és mások tiszteletére nevelés			,912	
Kemény munkára nevelés				
A képzelet fontossága				
Takarékosságra nevelés				-,767
Jó modorra nevelés				-,625

A magyar gyermeknevelési értékek a rendelkezésre álló adatok alapján szintén négy faktor mentén különíthetők el az első faktor az *individuális nevelés*, amelyben a függetlenség és a képzelet, mint fontosnak tartott gyermeki tulajdonság szerepelt a legnagyobb súllyal. A második az *értelmiségi-puritán nevelés*, amelyben a határozottság/kitartás és a mások iránt való tisztelet volt a fő alakító tényező. A harmadik faktor a *materiális nevelés*, amelyben a takarékoság szerepelt legerősebb tényezőként. A negyedik faktor pedig a tolerancia és a kemény munka között elhelyezkedő *önérvényesítésre nevelés*, a kemény munka preferenciájának túlsúlyával. Ahogy arra már a szakirodalmi háttérben utaltunk, a magyar értékrendszer alakulásában a szekularizáció és individualizáció mellett a posztmodern értékek lemaradást mutatnak (Keller 2010:43), ezt támasztja alá a gyermeknevelési elvek tekintetében végzett faktorelemzésünk is.

2. táblázat: A magyar alminta alapján elkülöníthető
faktorok (Főkomponens elemzés, faktorsúly 0,33)

	Preferált nevelési elvek			
	Individuális nevelés	Értelmisségi-puritán nevelés	Materiális nevelés	Önérvényesítésre nevelés
Függetlenségre nevelés	,726			
Jó modorra nevelés	-,563			
Vallásos hitre nevelés	-,462		-,397	
Határozottságra és kitartásra nevelés		,669		
Felelősségteljes ségre nevelés		-,667		
Engedelmességre nevelés	-,363	-,553		
Tolerancia és mások tiszteletére nevelés	-,356	,447		-,339
Takarékosságra nevelés			,757	
A képzelet fontossága	,345		-,583	
Kemény munkára nevelés				,868

Összegzés

Eredményeink azt mutatják, hogy a kulturálisan meghatározott értékpreferenciák különbözősége a nevelési elvekben is tükröződik, mivel a kelet-ázsiai társadalmakra jellemző konfucianizmus alapelvei és a nyugati kulturális sajátosságok is kirajzolódtak az elemzés során (pl. individuális nevelés vs. beilleszkedésre való nevelés). Tehát a konfuciánus hagyományoknak megfelelő értékek még mindig erősen jelen vannak a koreai társadalomban – ahogy az európai keresztény kultúra lenyomata a magyar társadalom tekintetében –, illetve a lekérdezés idejében, az 1990-es évek végén egyértelműen érzékelhetőek a kulturális sajátosságok az értékrendben, mindkét minta esetében. Azonban nem szabad figyelmen kívül hagynunk az azóta eltelt időben történt társadalmi-gazdasági-politikai változásokat sem, illetve a globalizáció egyre jelentősebb hatását, ugyanakkor az évszázadokra visszamenő kulturális alapok ilyen rövid idő alatt történő elmosódását sem feltételezhetjük. Elemzésünk a kelet-ázsiai értékrendszer mélyebb vizsgálatának kiegészítésével segíthet a koreaiak tanulás iránti attitűdjeinek megértésében, amely a szerzők jelenlegi kutatásának is célja.

Felhasznált irodalom

- CHAO Ruth – TSENG Vivian (2002): Parentng of Asians. In: BORNSTEIN Marc H. (szerk.): Handbook of Parenting [Social Conditions and Applied Parenting 4.] Mahwah, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, 59–93. p.
- GORDON GYŐRI János (2009): Kulturális különbségek a tanulási motivációban. In: Magyar Pszichológiai Szemle, 1, 203–228. p.
- HANKISS Elemér (2012): Egy ország arcai. Válogatott szociológiai írások 1977–2012. Budapest, L'Harmattan kiadó – Pont Kiadó.
- HOFSTEDE J. – HOFSTEDE J. G. (2008): Kultúrák és szervezetek. Az elme szoftvere. Pécs, McGraw-Hill – VHE Kft.
- HYUN Kyoung Ja (2001): Sociocultural change and traditional values: Confucian values among Koreans and Korean Americans. In: International Journal of Intercultural Relations, 25, 203–229. p.
- INGLEHART Ronald – BAKER, Wayne (2000): Modernization, cultural change, and persistence of traditional values. In: Amerikan Sociological Review, 65, 19–51. p.
- KIM So Young (2010): Do Asian Values Exist? Empirical Tests of the Four Dimensions of Asian Values. In: Journal of East Asian Studies, 10, 315–344. p.
- KAMARÁS I. (2010): Érték, értékelés és értékrend: szociológiai es szociálpszichológiai nezőpontból. http://www.metaelmelet.hu/pdfek/tanulmanyok/ertek_ertekeles.pdf [Letöltve: 2013.05. 23.]

- KELLER Tamás (2010): Magyarországi értéktérkép: normakövetés, egyéni teljesítmény, szolidaritás és öngondoskodás elfogadottsága a magyar társadalomban. In: Szociológiai Szemle, 2, 42–70. p.
- LINCOLN Scott (2010): The Far Side: Contrasting American and South Korean Cultural Contexts. In: Asian Social Science, 12, 97–100. p.
- MATTHEWS Barbara Marshall (2000): The Chinese Value Survey: An interpretation of value scales and consideration of some preliminary results. In: International Education Journal, 2, 117–126. p.
- PARK, Young-Shin and KIM Uichol (2006): Family, Parent-Child Relationship, and Academic Achievement in Korea – Indigenous, Cultural, and Psychological Analysis. In: KIM Uichol – YANG Kuo-Shu – HWANG Kwang-Kuo (szerk.): Indigenous and Cultural Psychology – Understanding People in Context. 421–443. p.
- S. MOLNÁR Edit (1999): Családi értékek, magatartások, demográfiai tendenciák. In: Századvég, 14, 31–54. p.
- SZABADOS Tímea (1995): Gyermeknevelési elvek a magyar társadalomban. Budapest, MTA Szociológiai Intézete.
- TOMKA Miklós (2001): Hagyományos (vallási) értékek a modern társadalomban, In: Educatio, 3, 419–433. p.
- TÓTH Olga (2001): Értékátadási problémák a családban In: Educatio, 3, 449–460. p.
- TRIANDIS Henri C. (2003): Az individualizmus és a kollektívizmus kultúraközi vizsgálata. In: VÁRINÉ SZILÁGYI Ibolya (szerk.): Értékek az életben és a

retorikában. Budapest, Akadémiai Kiadó, 150 – 195. p.

- VARGA Károly (2003): Értékek fénykörében. 40 év értékutatás és jelen országos értékvizsgálat. Adalék egy új nemzetstratégia megalapozásához. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- VÁRINÉ SZILÁGYI Ibolya (1987): Az ember, a világ és az értékek világa. Budapest, Gondolat Kiadó.
- YANG, Jonghoe (1999): Confucianism, institutional change and value conflict in Korea. In: Korean Social Science Journal, 1, 209–236. p.